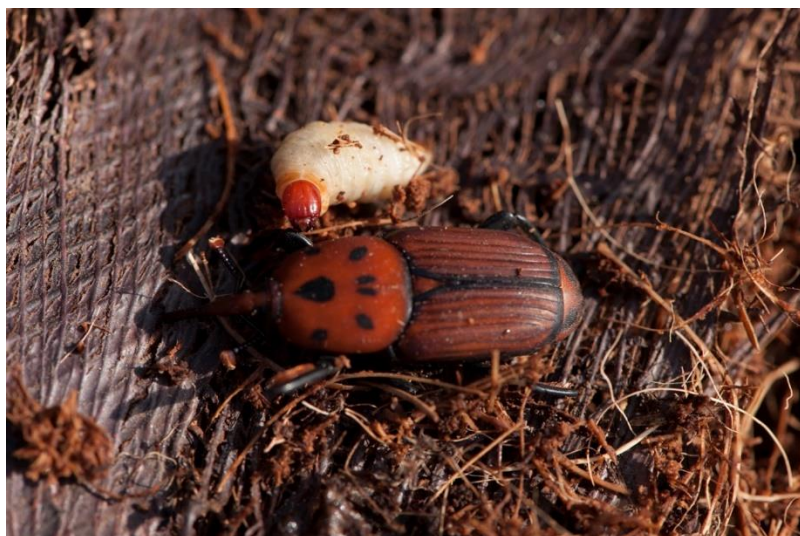

Štetnici koji ugrožavaju palme – prepoznajte problem na vrijeme i spasite svoju palmu

Palme su simbol mediteranskog kraja, ali posljednjih godina sve češće stradaju od invazivnih štetnika. Kao što je javnosti poznato, međunarodna trgovina zaraženim sadnim materijalom uzrokovala je širenje štetnika koji napadaju palme, a to su crvena palmina pipa koja pričinjava najveće štete na kanarskoj datulji (*Phoenix canariensis*), i palmin drvotoč, štetnik koji napada prvenstveno žumare, (*Trachycarpus fortunei* i *Chamaerops humilis*), dakle palme koje prevladavaju na kvarnerskom području. Ključ uspješnog suzbijanja leži u pravovremenom prepoznavanju simptoma i primjeni učinkovitih metoda zaštite.

Crvena palmina pipa (*Rhynchophorus ferrugineus*) – skriveni neprijatelj palmi

Crvena palmina pipa je trenutno najdestruktivniji štetnik, invazivni kukci podrijetlom iz tropskih krajeva, koji prijeti ukrasnim palmama diljem Mediterana, uključujući obalu Hrvatske. U Europi su se proširile posljednjih desetljeća. Predstavlja ozbiljnu prijetnju zbog svojih devastirajućih učinaka na palme, posebno na kanarsku datulju (*Phoenix canariensis*), koja je česta i dekorativna palma na južnim i srednjim dijelovima Jadrana.

Opis i biologija

Crvena palmina pipa je kukac iz porodice curculionidae, specifičan po svojoj crvenkasto-smeđoj boji i karakterističnom izduženom obliku. Odrasli insekti su vidljivi izvan palminog debla i aktivno traže mjesto za polaganje jaja. Jaja se polažu u pukotine na deblu palme, a kada se izlegu, ličinke počinju svoj destruktivan rad unutar debla. Ove ličinke, koje su često skrivene i teško uočljive, najčešće se nalaze oko vegetacijskog vrha palme.

Ličinke crvene palmine pipe hrane se unutarnjim tkivom palme, uzrokujući ozbiljna oštećenja koja mogu dovesti do smrti biljke. Simptomi infestacije uključuju uvenuće i sušenje lišća, prisutnost izmetnih grudica iz unutrašnjosti debla te nesrazmjerno rastuće nove izbojke

Simptomi napada:

- Lišće gubi čvrstoću i izgleda kao da vene bez vidljivog razloga.
- Na dnu krošnje primjećuju se nepravilni rezovi i rupice.
- Listovi palme počinju naglo žutjeti i sušiti se, najčešće od središta (od srčanog lista) prema van
- Moguće je čuti zvukove unutar debla (pucketanje ličinki dok se hrane)
- Na mjestima gdje su ličinke probile stablo može se pojaviti smeđi iscjedak
- Kod jakog napada palma može potpuno oslabiti i srušiti se.

Drvotoči (*Paysandisia archon*) – opasnost koja dolazi iz ličinke

je štetnik koji potiče iz Južne Amerike, a prvi put je detektiran u Hrvatskoj 2011. godine. Iako je njegova prisutnost u našim krajevima relativno nova, šteta koju uzrokuje brzo je postala ozbiljan problem, osobito za ljubitelje palmi u priobalnim područjima. Ovaj štetnik najčešće napada palme vrste *Trachycarpus fortunei* (žumare), ali nije ograničen samo na njih – napada i druge vrste palmi kao što su *Phoenix canariensis* i *Washingtonia sp.*

Što je palmin drvotoč i kako napada palme?

Odrasla jedinka drvotoča je leptir čija ženka odlaže jaja na ili oko krune palme. Odrasli oblik palmina drvotoča sposoban je prijeći velike udaljenosti, ponekad čak i do 40 kilometara, u potrazi za novim domaćinom. Čim pronađe odgovarajuću palmu, odlaže svoja jaja, a iz njih se razvijaju ličinke koje se ubušuju u deblo palme, čime prekida provodne snopove što dovodi, unutar dvije do četiri godine, do potpunog uništenja palme. Ove ličinke, koje su endofagi, imaju vrlo spor razvojni ciklus – od 10,5 do čak 18,5 mjeseci. Osim toga, ličinke se ponašaju kanibalistički, što znači da će jedna ličinka pojesti drugu kad se susretnu u deblu palme.

Razvijene ličinke mogu narasti do 9 cm i uzrokuju ozbiljne štete na palmi. Dugotrajni proces ubušivanja u deblo stablo oslabljuje palmu, što je dovodi do uginuća u roku od 2 do 4 godine. Ponekad je teško prepoznati napad u ranoj fazi, jer simptomi oštećenja debla mogu biti suptilni dok štetnik ne napravi ozbiljnu štetu.

Simptomi napada:

- Mlade listove prekrivaju sitne rupice, veličine 6-8 mm.
- Listovi izgledaju kao da su spaljeni ili perforirani.
- Palma slabi i prestaje rasti, a novi listovi izlaze deformirani.
- Na deblu se mogu primijetiti tragovi bušenja i piljevina.

Što učiniti ako je palma zaražena?

Ako sumnjate da vaša palma ima štetnike, potrebno je brzo djelovati:

✓ Mehaničko uklanjanje – Orezivanje zaraženih dijelova stabla može pomoći u ranom stadiju infestacije. Svi odstranjeni dijelovi trebaju se odmah zbrinuti kako bi se spriječilo širenje štetnika. Ako je napadnut samo vegetativni vrh palme, a ona je još “živa”, može se rezati palmu do zdravog tkiva, takozvana dendrokirurgija

✓ Kemijska zaštita – Korištenje insekticida može biti učinkovito, ali zahtijeva stručnu primjenu. Kontaktirajte stručnjaka kako biste osigurali pravilno tretiranje bez štete za okoliš.

Moguće je prskanje zaštitnim sredstvima u bazu listova i injektiranje insekticida u deblo.

Tretiranje je potrebno provesti po lijepom i mirnom vremenu, naravno uz obavezno korištenje zaštitne opreme.

✓ Biološka zaštita – Postoje prirodni neprijatelji ovih štetnika, poput određenih vrsta nematoda, koji se mogu koristiti u borbi protiv infestacija.

✓ Obratite se stručnjaku – Ako niste sigurni koliko je palma oštećena, najbolje je potražiti savjet agronoma ili stručnjaka za zaštitu bilja koji će procijeniti stanje i preporučiti odgovarajući tretman.

Kako spriječiti napade štetnika?

- ✓ Redovito pregledavajte palme – Praćenje stanja palme, redoviti pregledi krošnje i listova i pravovremena reakcija kod prvih simptoma.
- ✓ Pravilno orezivanje – Orezivanje palmi treba obavljati tijekom razdoblja mirovanja vegetacije, kada je cirkulacija biljnih sokova smanjena. Time se smanjuje oslobađanje mirisa koji privlače štetnike. Osim toga, korištenje steriliziranog alata i tretiranje rezova zaštitnim sredstvima može spriječiti ulazak štetnika.
- ✓ Izbjegavajte ozljeđivanje stabla – Svaka ozljeda na deblu ili krošnji može poslužiti kao ulazna točka za štetnike. Pažljivo rukujte alatima i zaštitite palme od fizičkih oštećenja.
- ✓ Provjerite nove sadnice – Ako sadite novu palmu, obavezno provjerite dolazi li iz sigurnog izvora i je li pregledana na prisutnost štetnika.
- ✓ Preventivno tretiranje sistemskim insekticidima.

Iskustvo građanina: Kako sam spasio svoju palmu

Jedan od građana koji se suočio s problemom napada drvotoča na palmama podijelio je svoje iskustvo sa nama. U razgovoru s njim doznali smo kako je uspio spasiti svoje palme.

Kako ste primijetili da nešto nije u redu s vašim palmama?

"Prvo sam primijetio sitne rupice na mladim listovima, veličine 6-8 mm, kao da su spaljene. Palme su izgledale oslabljeno, lišće im je gubilo boju, a cijela biljka je djelovala bolesno, kao da ima temperaturu."

Što ste poduzeli?

"Odmah sam potražio pomoć. Prve savjete dobio sam od stručnjaka iz Eko Murvice, a zatim i od agronoma iz poljoprivredne apoteke u Karlovcu, koji su imali iskustva s drvotočima na bukvama, te stručnjaka "doktora za palme" koji je ovlašten za tretiranja. Preporučili su mi kombinaciju prskanja i injektiranja insekticida u deblo."

Kako je izgledao tretman?

"U vrtnom centru nabavio sam sistemski insekticid. Prvo smo bazu listova zalili razrijeđenim zaštitnim sredstvom, prema uputama na pakiranju. Zatim smo u deblo palme, na razmacima od oko 1,5 metra, bušili rupe fi 6 mm pod nagibom od 120° prema dolje. Injekcijom smo u svaku rupu ubrizgali 2-3 ml nerazrijeđenog insekticida i zatvorili ih komadićima grančica, primjerice lovora."

Jeste li primijetili poboljšanje?

"Rezultati su se pojavili brže nego što sam očekivao! Nakon nekog vremena palme su počele tjerati zdrave listove – izgledali su kao zelene sablje, čvrsti i puni života. Bio sam iznenađen koliko se biljka brzo oporavila nakon što smo primijenili odgovarajući tretman."

Što biste poručili drugima koji se suočavaju s istim problemom?

Zaključio sam jednu stvar – čovjek nije uvjeren da se nešto može dok ne proba. Mislio sam da su palme izgubljene, ali uz pravu pomoć i upornost, uspio sam ih spasiti. Važno je na vrijeme reagirati, konzultirati stručnjake i redovito provoditi preventivne mjere. Štetnici se mogu suzbiti, ali samo ako ne odgađamo intervenciju!"

Očuvajmo naše palme zajedno

Djelatnici Eko Murvica d.o.o. redovito provode vizualne preglede palmi na javnim površinama kako bi pravovremeno uočili eventualne znakove zaraze ili oštećenja. U ranom proljeću, uzimajući u obzir vegetativne faze biljnih vrsta, provodi se orezivanje donjih listova palmi, čime se doprinosi njihovom zdravlju i estetici gradskog krajolika.

Kako bismo sačuvali i održali palme koje krasi naš priobalni pojas, primjenjujemo mjere zaštite od hladnoće pomoću agrotekstila, dok se preventivna tretiranja protiv palminih štetnika provode tri puta godišnje u suradnji s kooperantima ovlaštenim za obavljanje tih djelatnosti.

Što možete učiniti?

Ako primijetite simptome napada palmine pipe ili drvotoča, ne odgađajte tretman. Pravilnim prepoznavanjem znakova zaraze i pravodobnim poduzimanjem zaštitnih mjera možete spasiti svoju palmu i spriječiti širenje štetnika na druge palme u okolini.

Ključni koraci za očuvanje palmi:

- Redoviti pregledi i monitoring palmi
- Preventivni tretmani insekticidima i biološkim sredstvima
- Pravilno i odgovorno orezivanje u odgovarajućem periodu

Ukoliko trebate dodatne informacije ili pomoć u zaštiti palmi, slobodno se obratite stručnjacima koji vam mogu pružiti pravovremeni savjet i intervenciju. Zajedničkim trudom možemo **očuvati palme i spriječiti daljnje širenje štetnika** u našem priobalju.